

Budapestre vonatkozó ujságcikkek				Osztályozás
Szerző: <i>Bóka László</i>				92
Cím: Hatvany Lajos hetvenöt éves				Hely: <i>Hatvany Lajos</i>
Forrás: <i>Kabala Nap</i>				Idő: <i>1955.</i>
				Személy:
				Helyszám:
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)	

Ma tölti be életének hetvenötödik évét Hatvany Lajos. Ez a hetvenöt esztendő huszadik századi irodalmunk három korszakát fogja át, s Hatvany egyik korszakban sem néző csupán: ott hadakozik az Ady körüli harcokban, beleveti magát a két világháború közti vitákba, s mai kulturális életünknek is alkotó részese.

Eletútja egyike a legsajátosabb pályafutásoknak. A nagypolgári jólét ringatja bölcsejét, s lehetne amolyan kedvteléseinek élő, dilettáns „literary gentleman” (írogató úriember) is belőle. Hatvany tudósnak készül, de hamarosan ott harcol a radikális polgári demokrácia harcosai között, szervezi az új magyar irodalom harcát az akadémikus maradiság ellen, együtt lép a haladás táborával az 1918-as polgári demokratikus forradalomig. A proletárforradalomtól visszatörpan, emigrál, de a két világháború között élesen támadja az ellenforradalmat. 1927-ben hazatér ugyan, de itthon hamarosan az új Ady-viták kereszttüzebe kerül, egyszerre harcol a restaurált akadémizmus és az eredeti útjáról letérő Nyugattal. A hitleri fasizmus hazai térhódítása hontalanná teszi, Angliába menekül. De ő, aki 1919-ben nem

vállalta a proletárdiktatúrát. 1947-ben hazatér, részt kér kulturális forradalmunk harcaiból, munkájából, ott van az Irószövetség ülésein, tudományos vitákon, s legújabb munkáját megújhodott Akadémiánk adja ki.

Ezt a különös, következetlenségeiben is emelkedő életpályát ma sem a „régí harcosok” iránti kegyelet ünnepli, hanem olyan tanulságai, melyek polgári eredetű értelmiségünk számára ma is meggondoltatók. Hatvany klasszika-filológusnak indult s mint irodalomtörténész Gyulai Pál tanítványa volt. De nem a múlt eredményeit mumiává balzsamozó, a fejlődést megkötő tekintélyes Gyulai nézeteinek vált famulusává, hanem az újért kiálló, az újért lelkesedő Gyulait követte: Ady védelmében kíméletlenül támadta Gyulai kedves Akadémiáját s az elvénhedt irodalmi társaságok maradiságát.

Életművének egyik legjelentősebb része egy emberöltő óta folyó kutató munkája Petőfi életrajzának hamisítatlan teljességéért. Hosszú esztendőknél gyűjtögette Petőfi tavántúnt lépteit nyomát s Akadémiánk most kezdte meg *Igy élt Petőfi c.* művének kiadását.

Ady első fölismerői között volt, első propagátorai között ő volt az, aki — még a *Holnap* körüli harcok idején — kimondta: „A magyar irodalomtörténetnek új fejezete kezdődik... A szavak ismét csatasorba állnak, mint egykor Kazinczy korában, mint Petőfi és Arany idejében. Itt szakadások, különválások, alakulások vannak, itt forrong valami — ne féljünk a szótól — itt a forradalom!” A Horthy-fasizmus levegőtlen korában kiadta Ady leveleinek értékes gyűjteményét (*Ady a kortársak közt*), jelentős része volt abban, hogy Ady publicisztikai műveinek első gyűjteményei napvilágot lássanak s amikor a Nyugatnak az ellenforradalom nevelte, elvakult ifjai Ady politikai jelentőségét igyekeztek kisebbíteni, keményen szembeszállt velük, felelősségre vonta Babitsot a Nyugat igazi hagyományának elvesztegetéséért s azt hangoztatta, hogy Ady „korának legtisztábban látó politikusa” is volt, nemcsak nagy költő. (*Ady körül*). Mint Ady-kortárs nem mindig látta Ady teljes jelentőségét, mint Ady barátja, olykor egy „iróbb” életpályára felé igyekezett terelni Adyt, olykor stagnálást vagy hanyatlást sejtett ott, ahol Ady a végső csúcsok

felé magasodott. Am be is vallotta tévedését. „Sajnos, gyászosan tévedtem, legtöbb író társammal együtt. Ez nem mentés...” — írta. Ady tanulmányai, ha nem is értünk velük sokban egyet, az első kísérletek voltak arra, hogy fölmérjék Ady művének nemcsak művészi, hanem világnézeti jelentőségét.

József Attilára szinte annak első lépéseinél figyelt fel s máig is foglalkoztatja legnagyobb proletárköltőnk alakja — csak a minap gazdagította róla való tudásunkat egy variánsokat közlő cikkében. Mert akinek neve Ady fénykörében vált közzismertté, nem állt meg első élmenye mellett, nem siketült meg az Ady utáni irodalommal szemben sem.

Hatvany mindig ott munkált, ahol valami új csirázott, mint irodalomtörténész, mint kritikus olyanok életművén dolgozott, akik a haladás irányát mutatták. Ezért is vezette útja annyi buktatón át a megújuló magyar kultúra világába. Ezért köszönti ma, 75. születésnapján meleg szeretettel a magyar irodalom barátainak széles táborát.

Bóka László